



Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. VIII. Ratio specialis pro causis liberis, sumpta ex indifferentia voluntatis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

tas actionum immanentium est aliqua realis perfectio, ac proinde debet esse actu & immediate à Deo. Ex quo sic formatur argumentum: Actio vitalis, in quantum hujusmodi, est actu & immediate à Deo tanquam à prima causa: Sed eadem actio, in quantum vitalis, est à causa secunda: Ergo quod est à causa secunda, est à Deo tanquam à causa prima, etiam secundum eam rationem secundum quam est à causa secunda. Major patet, Minor probatur: Quia vitalitas actionis creatæ consistit in dependentia à principio intrinseco creato, & connexionione necessaria cum ipso.

78. Ex quo habes, quod licet quando causa concurrentes ad eandem actionem sunt ejusdem ordinis, non possit una causare actionem alterius, prout est ab illa, bene tamen quando una est superioris ordinis, & continet omnem perfectionem inferioris; præsertim si ejus causalitas sit universalissima, & ad omnes rationes & modos entis se extendat, ut contingit in proposito.

S. VIII.

Ratio specialis pro causis liberis, sumpta ex indifferentia voluntatis.

79. Hanc rationem tangit D. Thomas hic qu. 9. art. 4. ubi sic discurrit. Omne quod quandoque est in actu, quandoque in potentia, indiget moveri, determinari, & constitui in actu ab aliquo movente, quod sit semper in actu & nunquam in potentia: Sed voluntas humana est quandoque in actu, quandoque in potentia; incipit enim aliquando velle aliquid, quod antea non volebat: Ergo ad hoc ut actu velit, indiget moveri ab aliquo movente, quod sit semper in actu & nunquam in potentia; quod ut constat, non potest esse nisi Deus.

Eandem rationem sub aliis terminis proponit 2. Physic. lect. 8. ubi ait: *Sicut potentia motiva, que est ad utrumlibet, non exit in actum, nisi per potentiam appetitivam determinetur ad unum, ita nihil quod est ad utrumlibet exit in actum, nisi per aliquid determinetur ad unum; quia id quod est ad utrumlibet, est sicut ens in potentia; potentia autem non est principium agendi, sed solum actus: unde ex eo quod est ad utrumlibet, nihil sequitur, nisi per aliquid aliud quod determinat ad unum.* Et 3. contra Gentes cap. 2. *Quod indifferenter se habet ad multa, non magis unum operatur quam aliud; unde à contingente ad utrumque non sequitur aliquis effectus, nisi per aliquid per quod ad unum determinetur.*

80. Ex quo possumus secundum formare argumentum. A principio indifferenti & indeterminato non sequitur actio determinata, nisi prius determinetur ab alio quod sit in actu: Tum quia indifferens & determinatum inter se opponuntur, & se habent sicut frigidum & calidum; adeoque sicut à frigido, ut tali, non potest calor procedere; ita nec ab indifferenti, ut indifferens est, actus determinatus exire: Tum etiam, quia id quod est ad utrumlibet, est sicut ens in potentia; ens autem prout in potentia, non est principium agendi, sed solum prout est in actu, ut docet D. Thomas loco citato, & 1. 2. qu. 79. art. 2. ubi ait: *Omnis actio causatur ab aliquo quod est in actu, quia nihil agit nisi secundum quod est in actu: Atqui (subsumo) voluntas creata ex se est principium indeterminatum &*

Tom. III.

indifferens ad utrumlibet: Ergo nusquam exibat in actum determinatum, nisi prius determinetur ab eo qui est semper in actu respectu totius objecti, id est à Deo.

Respondet Suarez libro 3. de auxiliis cap. 42. & 43. quod voluntas nostra, quamvis sit indifferens & in potentia ad suos actus, tamen propter eminentiam suæ virtutis, & propter suam libertatem, ac perfectum dominium quod habet in suos actus, est virtualiter in actu, ac proinde non indiget determinari & reduci in actum ab aliquo agente extrinseco, sed potest seipsam determinare, & in actum reducere.

Sed contra: Quamvis voluntas ratione suæ libertatis habeat dominium in suos actus, illud tamen non est supremum & absolutum, sed dependens à supremo & universalissimo Dei dominio, eique subordinatum: Ergo licet possit in suo ordine, & ut secundum liberum, ac secundum movens & determinans, seipsam movere, determinare, & in actum reducere, id tamen non potest prestare, nisi cum subordinatione ad primum liberum, primumque movens & determinans; ac proinde nisi dependenter ab ejus motione & determinatione. Sicut quia vassallus vel feudatarius non habet supremum dominium in fundum, non potest de illo disponere, nisi cum subordinatione & dependentia à Rege, vel Domino cui subditur. Unde præclare Divus Thomas in hac parte quæst. 109. art. 2. ad 1. *Homo est dominus suorum actuum volendi & non volendi, propter deliberationem rationis, qua potest flecti ad unam partem, vel ad aliam: sed quod deliberet vel non deliberet, etsi hujusmodi etiam sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem præcedentem: & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc quod liberum hominis arbitrium moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est supra mentem humanam, scilicet à Deo.*

Confirmatur: Idem S. Doctor 1. p. quæst. 19. art. 3. ad 5. ait: *Causa qua est ex se contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum: sed voluntas divina, qua ex se necessitatem habet, determinat seipsam ad volitum, ad quod habet habitudinem non necessariam.* Quibus verbis hoc inter voluntatem divinam & creatam discrimen constituit, quod voluntas divina, quia est primum liberum, & primum determinans simpliciter, determinat seipsam per se primò, & independenter à quocumque extrinseco determinante; voluntas verò creata, quia non est primum liberum simpliciter, nec prima causa suarum electionum, non se determinat nisi secundariò, ac dependenter à motione & determinatione voluntatis divinæ: Unde in 2. dist. 25. qu. 1. art. 2. ad 3. sic dicit: *Determinatio actionis & finis in potestate liberi arbitri constituitur, licet non ita sicut primo agentis.* Ergo voluntas creata, ob eminentiam suæ virtutis, & dominium in suos actus liberos, non habet quod possit independenter à motione & determinatione Dei, seipsam movere & determinare: imò potius, cum ejus libertas sit potentialis, & Deo subordinata, indiget ab illo moveri, determinari, ac in actum reduci.

Respondet secundò Petrus à S. Joseph in opusculo supra citato, disput. 2. sect. 6. Deum movere & determinare voluntatem, motione quadam & determinatione generali, in quantum scilicet illam applicat ad primam intentionem

finis, & ad volitionem boni in communi, ex qua postea per consilium & deliberationem seipsam movet & determinat ad electionem mediorum, seu volitionem bonorum particularium.

85. Sed contra primò: Voluntas volitione illà boni in communi ad summum constituitur in actu primo ex parte sui, ad tendendum per electionem in bona particularia: Ergo præter hanc motionem generalem, requiritur adhuc alia specialis, quã ad eligenda media determinetur. Probatur Consequentia: quia ut docet D. Thomas locis supra §. r. citatis, causa secunda constituta in actu primo, indiget adhuc motione & applicatione Dei, ut exeat in actum secundum.

86. Contra secundò: A principio indifferenti, ut indifferentis est, non potest exire actus determinatus, nisi prius determinetur ab alio, inquit idem S. Doctor locis supra relatis: Sed positã primã intentione finis, & volitione boni in communi, voluntas adhuc manet indifferentis ad electionem hujus vel alterius medij, seu ad volitionem hujus vel illius boni particularis: Ergo adhuc eget à Deo determinari.

87. Contra tertio: Idem Angelicus Doctor docet voluntatem creatam ita moveri & applicari à Deo, ut tamen seipsam moveat & applicet: unde infra qu. iiii. art. 2. dividit gratiam in operantem & cooperantem, & ait quod *in illo effectu in quo mens nostra est mota & non movens, solus autem Deus movens, operatio Deo attribuitur, & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu in quo mens nostra & movet & movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam anima, & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* De quo in tractatu de gratia. Sed in prima volitione finis, & aliis actibus indeliberatis, voluntas non se movet & applicat, sed movetur solum & applicatur à Deo, ut docet idem S. Doctor hic quæst. 9. art. 4. & patet ex dictis disp. præcedenti art. 2. Ergo ex Divo Thoma, Deus non solum movet, applicat & determinat voluntatem ad primam volitionem finis, & ad alios actus indeliberatos & necessarios, sed etiam ad electionem mediorum, & ad ejus actus deliberatos seu liberos. Unde qu. 6. de malo art. unico, initio articuli ait: *Homo ad eligendum movetur quodam interiori instinctu, scilicet ab ipso Deo, & immobiliter, non tamen repugnat libertati, ut postea explicat in resp. ad 3. Item in resp. ad 17. Voluntas (inquit) quando de novo incipit eligere, transmutatur à sua priori dispositione, quantum ad hoc quod prius erat eligens in potentia, & postea fit eligens actu. Et hæc quidem transmutatio est ab aliquo movente, in quantum ipsa voluntas movet seipsam ad agendum, & in quantum etiam movetur ab aliquo exteriori agente, scilicet Deo: non tamen ex necessitate movetur, ut dictum est. Denique 3. contra Gentes cap. 91. sic discurret: *Oportet omne multiforme, & mutabile, & deficere potens, reduci sicut in principium in aliquod uniforme & immutabile, & deficere non valens. Omnia autem quæ in nobis sunt, inveniuntur esse multiplicia, variabilia & defectibilia: patet enim quod electiones nostræ multipliciter habent, cum in diversis & à diversis diversa eligantur: mutabiles etiam sunt, tum propter animi levitatem, qui non est firmatus in fine ultimo; tum etiam propter mutationem rerum quæ nos extra circumstant: Quod autem defectibiles sint, hominum peccata testantur: divina autem voluntas uniformis, im-**

mutabilis, & indeficiens est.... Oportet ergo omnium voluntatum & electionum motus in divi-voluntatem reduci: non autem in aliquam aliam causam: quia solus Deus nostrarum voluntatum & electionum causa est.

Tertio alij Recentiores respondent, voluntatem ab objecto determinari, quantum ad speciem actus, à Deo autem, quantum ad individuum. Ita Suarez disp. 5. Metaph. sect. ultimã citans Fonseca, Toletum, Conimbricenses, & alios.

Sed contra: Licet intellectus, mediante objecto proposito, extrinsecè & objectivè possit determinare voluntatem ad speciem actus, hæc tamen determinatio non sufficit, ut possit in actum determinatum exire: Tum quia cum voluntas sit intrinsecè indeterminata & in potentia, ut talis indeterminatio & potentialitas tollatur, debet activè determinari, & actuari per aliquid intrinsecum, scilicet per divinam motionem in ea receptam, prius saltem naturã quàm operetur: Tum etiam, quia ut actu operetur, debet esse determinata non solum quantum ad specificationem, sed etiam quantum ad exercitium actus: Atqui nullum objectum creatum, inò nec ipsum bonum universale, quod est Deus, quantumvis congruè propositum, voluntati hominis dum est in via, potest eam efficaciter movere & determinare quantum ad exercitium actus, ut docet D. Thomas hic qu. 10. art. 2. Ergo non sufficit determinatio extrinsecè, se tenens ex parte objecti.

Deinde, si Deus determinet voluntatem ad eliciendam hanc numero operationem potiùs quàm aliam, ut docet Suarez, sequitur Deum tollere libertatem, & esse causam peccati, quæ sunt duo absurda & inconvenientia, quæ passim nobis objiciunt Adversarij. Probatur sequela quoad utramque partem. Et primò quod sequatur libertatis destructio, sic ostenditur. Libertas voluntatis est duplex, una specificationis, altera exercitij; prima dicit potestatem eligendi actum hujus vel illius speciei; secunda versatur circa actum in individuo, & prout hic & nunc exercetur: Sicut ergo Adversarij contendunt, quod Deus libertatem specificationis tolleret, si voluntatem ad speciem actus determinaret, quia, inquit, ita de ratione causæ liberæ est seipsam determinare, ut repugnet eam à quocumque agente extrinsecè, etiam increato, determinari: Ita ex eodem principio, quod est veluti Adversariorum Achilles, nobis licet inferre, destrui libertatem exercitij, si Deus voluntatem ad hanc numero operationem eliciendam determinet. Unde vel gladius quem in nos acuunt Adversarij, plumbeus est, vel co-pa-riter jugulatur libertas exercitij.

Quod etiam juxta hunc modum dicendi, Deus sit Author peccati, facile suadet: nam in actu peccati quantum ad individuum reperitur aliqua malitia specialis, & distincta ab ea quæ ipsi convenit secundum suam rationem specificam, putà ea quæ sumitur ex intentione actus, vel ex circumstantiis aggravantibus intra eandem speciem: Ergo si Deus determinet voluntatem creatam ad eliciendum hunc actum odij, v. g. potiùs quàm alterum, eam determinabit ad aliquam specialem malitiam & deformitatem, subindeque erit author peccati, vel saltem alicujus specialis malitiæ in eo inclusæ. Hanc rationem latius profecuti sumus in tractatu de

Diff. 3. voluntate Dei. Unde eam hinc sub brevitate A
art. 3. transcurramus, ut ad alias progrediamur.

§. 2.
S. IX.

Alia ratio desumpta ex dominio Dei in nostras voluntates.

Hanc rationem breviter ac strictim attigimus, impugnando scientiam mediam, & explicando concordiam libertatis cum prædeterminatione; sed fufius modò expendenda est, & magis urgenda.

90. Sic ergo eam propono: Prædeterminare voluntatem est eam applicare ad agendum, seu ad actum determinatum eliciendum: Sed Deus applicat voluntatem ad agendum: Ergo & ipsam prædeterminat. Major patet ex supra dictis: ostendimus enim Deum per concursum duntaxat simultaneum, non posse applicare causas secundas ad agendum. Minor verò suaderet: Deus habet perfectum dominium in nostram voluntatem, sicut & in alias creaturas, juxta illud Esther 13. *Dominus universerum tu es*: Ergo eam applicat ad agendum. Antecedens est certum, cum dominium Dei fundetur in creatione & conservatione, & voluntas non minùs indigeat à Deo creati & conservari, quàm aliæ res universi. Consequentia verò sic ostenditur. Usus rei est proprius actus dominij, quod idcirco definitur facultas utendi re in omnes usus à lege permittos: *Usus autem alicujus rei, nihil aliud est, quàm applicatio illius rei ad operationem*, inquit S. Thomas infra qu. 16. art. 1. Ergo si Deus perfectum habet dominium in nostras voluntates, eas ad agendum applicat.

90. Confirmatur: Ideo voluntas nostra applicat potentias inferiores ad suos actus, quia est illarum domina & regina, ut docet S. Thomas hinc qu. 9. art. 1. Sed Deus perfectius habet dominium in nostram voluntatem, quàm ipsa in potentias inferiores: Ergo à fortiori debet voluntatem ad agendum applicare.

91. Respondent Adversarij, Deum moraliter applicare voluntatem, ipsam invitando & excitando ad volendum, & operandum, non verò physicè eam præmovendo: sicut, inquit, ipsa voluntas non physicè, sed moraliter movet & applicat potentias inferiores, ratione sympathiæ & colligationis potentiarum in eadem anima.

92. Sed contra primò: Falsum est voluntatem non movere & applicare physicè potentias inferiores, ut Disput. præcedenti art. 1. ostendimus, & apertè colligitur ex D. Thoma 1. p. qu. 82. art. 4. ubi ait: *Voluntas movet intellectum & alias potentias, sicut alterans movet alteratum, & impellens movet impulsum*; quod totum ad motionem physicam pertinet.

93. Contra secundò: Esto voluntas moraliter tantùm moveat & applicet potentias inferiores ad suas operationes, ex hoc non rectè colligitur Deum moraliter duntaxat movere & applicare voluntatem ad agendum: Tum quia Deus & voluntas creata non conjunguntur in eodem supposito, nec radicantur in eadem anima, sicut voluntas & potentiæ inferiores; unde Deus non potest per nudam & solam sympathiam, & absque impressione alicujus virtutis aut motionis, applicare voluntatem ad agendum; sicut juxta aliquorum sententiam, voluntas ratione solius sympathiæ & colligationis, seu radicationis in

Tom. III.

eadem anima applicat potentias inferiores, absque eo quod aliquid reale illis imprimat, & physicè eas immutet. Tum etiam, quia cum Deus perfectius habeat dominium in nostram voluntatem, quàm voluntas in potentias inferiores, & proprius actus dominij, sit usus & applicatio rei, Deus nobiliori & altiori modo, atque adeò physicè, & non solum moraliter, eam movere & applicare debet.

Tertiò: Ex D. Thoma qu. 22. de verit. art. 8. *Sicut voluntas potest immutare actum suum in aliud, ita & multò amplius Deus*: Sed voluntas non solum moraliter, sed etiam physicè seipsam applicat ad agendum, ac movet de uno actu in alium, absque violentia & læsione libertatis: Ergo multò magis Deus id potest. Unde idem S. Doctor ex illo Proverb. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud*; probat 3. contra gent. cap. 88. solum Deum posse movere voluntatem per modum agentis, id est verè efficienter, ut distinguitur contra motionem moralem, sicut colligitur ex quarta ratione, ubi explicans quid sit moveri per modum agentis, ait: *Dico autem moveri ab extrinseco principio quod moveat per modum agentis, & non per modum finis*. Quare D. Prosper in carmine de ingratia, divinæ gratiæ efficacitatem declarans, docet illam non solis consiliis & suasionibus movere, sed intus immutare ac reformare mentem hominis.

Non hac consilio tantùm, hortatuque bonigno, Suadens atq; docens, quasi normam legis haberet Gratia, sed mutans intus mentem, atq; reformans, Vasque novum ex fracto fingens, virtute creandi.

Item Divus Bernardus supra citatus ait, quod *Deus voluntatem applicat operi, & opus explicat voluntati*. Quibus verbis utramque motionem apertè declarat, physicam scilicet, cum dicit quod *voluntatem applicat operi*; & moralem, cum subdit, *& opus explicat voluntati*, id est, convenientiam & bonitatem objecti seu operis ei ostendit, quod ad motionem moralem pertinet.

94. Quartò, Si Deus moraliter tantùm posset movere & applicare voluntatem, eamque consiliis solum ac suasionibus excitare, haberet in eam dominium duntaxat politicum & civile, non autem regale & monarchicum; quod videtur absurdum, quia juxta Augustinum, Deus habet cordium inclinandorum omnipotentissimam potestatem, magisque in sua potestate voluntates hominum, quàm ipsi homines, eique volenti saluum facere, nullum humanum resistit arbitrium. Item Scriptura Proverb. 21. ait: *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini; quocumque voluerit vertet illud*. Ubi divinæ voluntati apertè tribuitur vis ad inclinandum & trahendum cor humanum, quocumque voluerit, idque eadem facilitate & suavitate, quæ rivi aquarum humanâ operâ in diversas partes absque ulla violentia feruntur, ut egregiè declarat Caietanus ibidem, his verbis: *Efficaciam simul & facilitatem divine operationis ad inclinandum cor hominis, quocumque Deo placuerit, describit Salomon instar dividens aquam in multos rivulos. Facillima est enim diviso aqua in multos rivulos, eò quod aqua non resistat divisioni. Quemadmodum itaque operatio hominis facillima est efficacie ad dividendum aquam in multos rivulos, nec opus est laborare ad hujusmodi divisionem, quantumvis laborare oporteat ad fa-*